

Vit skulu taka okkum av øllum okkara borgarum

– Tað kann á ongan hátt vera rætt, at tey eldru aftur og aftur skulu betraktast sum ein fíggjarligur trupulleiki í samfelagnum – bara tí, at landsins myndugleikar ikki syrgdu fyri, at eldrarøktin, sum frammanundan varð niðurpínd, ikki fær teir fíggjarkarmar, sum skulu til, sigur Eyðdis Ellendersen, borgarstjóri í Fámjins kommunu

Fólkatalið í Fámjins kommunu minkar, og skattagrundarlagið viknar

Vilmund Jacobsen

Fámjins kommuna er ein lítil kommuna, sum merkir sviðan av minkandi íbúgvartali og minkandi persónsskattainntøkum.

Sambært Hagstovu Føroya búðu 87 fólk í kommununi hin 1. februar í ár, sum er fimm fólk færri enn somu tíð í fjør. Tað er ein minking í fólkatalinum á heili 5,4 prosent.

Eyðdis Ellendersen er borgarstjóri í kommununi, og hetta er annað skeiðið á rað hjá henni sum borgarstjóri. Tá hon varð vald í kommunustýrið á næst seinasta kommunuvali, gjørdist hon eisini borgarstjóri.

Noyðist at leggja út

Fámjins kommuna er ein av teim-um, sum er vorðin hart rakt, nú kommunurnar hava yvirtikið eldraðkið frá landinum at umsita.

– Hóast lítil, hevur okkara kommuna verið væl fyri, men soleiðis, sum gongdin er í dag, noyðist eg at ásanna, at útlitini eru døpur. Skattagrundarlagið er veikt og er viknað við minkandi fólkatalinum, og samstundis røkkur tann peningur, vit fáa frá landinum fyri eldraðkið, slett ikki til.

Eyðdis Ellendersen sigur, at í fjør noyddist kommunan at leggja einar 250.000 krónur eyka út í eldrasamstarvinum millum kommunurnar í Suðuroy, og í ár verður talan helst um aðrar 250.000 krónur ella meira, sum fara at vanta í.

Hon sigur, at veruliga hallið hjá Fámjins kommunu í 2015 var heilar 400.000 krónur, men ein serlig tíðar-

avmarkað játtan gav 150.000 krónur. Tí gjørdist hallið hesar 250.000 krónurnar. Eykagaldið er bert galdandi fyri 2015 og 2016.

– Um landið skuldi fingið eina tilsvarendi fíggjarliga byrðu, hevði verið talan um 213 miljónir krónur.

Borgarstjórin sigur, at soleiðis, sum gongdin er í løtuni, fara enn fleiri pengar at vanta í, sum árin ganga, og hon stúrir fyri, at talið skjótt kann koma upp á einar 300.000-400.000 krónur um árið, sum kommunan fær ov lítið frá landinum til eldraðkið.

– Fíggjarligu útlitini eru ikki bara døpur. Uttan broyting í fíggjarleistinum, eru tey vónleys, leggur hon aftrat.

Vantandi alment forstáls

Borgarstjórin sigur, at tey hava borið hesar trupulleikar upp á mál bæði á fundi við Føroya Kommunufelag og við landsstýrisfólkini í ávikavist fíggjarmálum og almannamálum, Kristínu Háfoss og Sirið Stenberg.

– Men, eg dugi ikki at síggja, at landsstýrisfólkini vísa okkum nakað serligt forstáls, men heldur skjóta skuldina yvir á undanfarna landsstýri, sum jú ikki loysir nakað sum helst.

Tað, sum argar Eyðdis Ellendersen, er ikki minst, at tey gomlu og veiku á ein óvirðiligan hátt aftur og aftur verða gjørd til ein trupulleika – ella kastibløku – í samfelagnum.

– Tað kann á ongan hátt vera rætt, at tey eldru aftur og aftur skulu betraktast sum ein fíggjarligur trupulleiki í samfelagnum – bara tí, at landsins myndugleikar ikki syrgdu

- Hóast Fámjins kommuna er rímliga væl fyri fíggjarliga við lutfalsliga lítlari skuld, er fíggjarliga rásarúmið lítið, sigur borgarstjórin, Eyðdis Ellendersen

Mynd: Rúni Thomsen

fyri, at eldrarøktin, sum frammanundan varð niðurpínd, ikki fær teir fíggjarkarmar, sum skulu til.

Borgarstjórin vísir á, at tá hetta er sagt, eiga landsins myndugleikar eisini at skilja, at ein kommuna hevur ábyrgd mótvegis øllum sínum borgarum – og ikki bert teimum gomlu og veiku.

– Vit hava eisini ábyrgd mótvegis børnunum, teimum ungu og teimum í arbeidssørum aldri, og skulu fólk trívast, og skal kommunan mennast á ein náttúrligan hátt, mugu fíggjarkarmarnir røkka meira enn bara til eldraðkið. Men, soleiðis sum verandi gongd er, noyðist eg at ásanna, at útlitini eru døpur. Hvar skulu vit, sum ein so lítil kommuna við minkandi fólkatali og viknandi persónsskattagrundarlagi, fáa tann pening, sum vantar í á eldraðkinum, tá landið ikki letur okkum fáa tann pening, sum eldraðkið í veruleikanum kostar?

Tá landið áleggur

Eyðdis Ellendersen heldur ikki nógv um, at landið og landsins stovnar áleggja kommununum skyldur, sum myndugleikarnir seinni ganga so lætt um og ikki fylgja upp.

– Eitt dømi er krøvini um spillivatnsætlan, har tíðarfreistirnar at fremja hesa ætlan í verki eru skumpaðar nakrar ferðir. Vit teljast millum tær kommunur, sum hava framt okkara spillivatnsætlan, tó at hon ikki er send til góðkenningar. Onkrar aðrar kommunur eru slopnar við at siga, at tær prioritera øðrvísi, og at spillivatnsætlanin verður framd leypandi og yvir nógv fleiri ár. Tað kann ikki vera rætt, at almennu myndugleikarnir heingja slíkt um hálsin á kommununum, og síðan gongur tað bara sum best ber til.

Borgarstjórin ásannar, at spillivatnsætlanin ivaleyst hevur verið tung

at lyft hjá nógvum kommunum, og hon fegnast hóast alt um, at Fámjins kommuna hevur megnað at framt sína ætlan í verki.

– Vit hava eisini megnað at breiðka onkrar vegir í bygdini, eins og vit fyri nøkrum árum síðan fingi nýggjan vatnbrunn til bygdina, leggur hon aftrat.

Fíggjarliga trongligt

Eyðdis Ellendersen sigur, at hóast Fámjins kommuna er rímliga væl fyri fíggjarliga við lutfalsliga lítlari skuld, er fíggjarliga rásarúmið lítið.

– Ein álíkning liggur um einar tríggar miljónir krónur, og tað er rættiliga avmarkað, hvussu nógv kann gerast innan fyri karmarnar av einari fíggjarætlan – serliga, tá landið ikki syrgir fyri, at samanhangur er í tí, sum vit fáa fyri eldraðkið og tað, sum hesin partur veruliga kostar kommununi, sigur borgarstjórin.

Nú so nógv verður sagt og skrivað um nýggjar tunlar, er Eyðdis Ellendersen ikki í iva um, at tað einasta, sum kann broyta gongdina í fólkatalinum í Fámjins kommunu, er, at bygdin fær ein tunnil, soleiðis at sleppast kann undan at koyra uppi í hæddini á vetrardegi, tá hálka ger um seg, og stormurin leikar í.

– Vit hava havt fund við Henrik Old um málið, og eg vóni, at hann sum landsstýrismaður í samferðslumálum syrgir fyri, at okkara tunnil kemur á breddan og gerst veruleiki innan heilt fá ár, sigur borgarstjórin í Fámjins kommunu.